

УДК 37 (091) «18/19»

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-251-255

ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/000-0003-3740-2495>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

ШАБАЛА Ігор Валерійович –

аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0009-0007-7774-5675>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕВОЛЮЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ У ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті структурно охарактеризована методологія дослідження проблеми еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст., яка побудована на таких рівнях: 1) загально-філософському, який забезпечує вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. у просторі діалектичних законів та закономірностей; 2) загально-науковому – аналіз досліджуваної проблеми забезпечують системний, хронологічний, антропологічний, аксіологічний підходи, на яких ґрунтується наше дослідження; 3) конкретно-науковому, який передбачає вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. з урахуванням порівняльного, історико-генетичного та персоніфікованого підходів, які сприяють відтворенню об'єктивної картини науково-педагогічного знання про минуле, дають можливість проникнення в сутність педагогічних феноменів, різноманітних їх аспектів.

Дослідження ґрунтується на загальних філософських знаннях про діалектичність процесу пізнання, про буття, природу, людину, світ повсякденності; взаємозумовленість педагогічних, соціально-економічних, культурних явищ і процесів та необхідність їхнього вивчення у зв'язку з конкретно-історичними умовами суспільного життя; про єдність історичного і логічного, про об'єктивний та історичний підхід до аналізу процесів генези творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст.

Значне місце займають ідеї об'єктивного позитивізму, основна мета якого полягає в осмисленні фактів історико-педагогічного процесу як сукупності теоретичного і практичного досвіду.

Усі зазначені підходи використано комплексно, оскільки жоден з них не є універсальним для успішної реалізації поставленої мети. Вони ґрунтуються на загальнонаукових принципах: історизму, єдності історичного і логічного, об'єктивності, усебічності й цілісності вивчення історико-педагогічних процесів і явищ.

Використані принципи стали основою для визначення комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження проблеми: загальнонаукові: методи теоретичного аналізу і синтезу – для упорядкування сукупності термінів і понять музичної культури, для формування висновків та узагальнень; індукція, дедукція, узагальнення, ретроспекція, порівняння – з метою вивчення і аналізу нормативно-правових документів, архівних та маловідомих джерел;

Згідно з історико-педагогічною методологією під час дослідження використані: нарративний метод, метод наукової класифікації, історико-структурний (структурно-системний) метод, історико-порівняльний (історико-компаративний) метод використано.

Ключові слова: методологія, рівні методології, наукові підходи, загальнонаукові принципи, методи дослідження.

OKOLNYCHA Tetiana Volodymyrivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Associate Professor of the Department
of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko
Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/000-0003-3740-2495>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

SHABALA Ihor Valeriyovich –

postgraduate student of the Department of Pedagogy and Special Education
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
<https://orcid.org/0009-0007-7774-5675>
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF STUDYING THE PROBLEM OF THE EVOLUTION OF THE CREATIVE POTENTIAL OF PERSONALITY IN THE 20th - AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

The article structurally describes the methodology for studying the problem of the evolution of the creative potential of the individual in the 20th – early 21st centuries, which is built on the following levels: 1) general philosophical, ensuring the study of the evolution of the creative potential of the individual in the 20th – early 21st centuries in the space of dialectical laws and regularities; 2) general-scientific – analysis of the researched problem is provided by systemic, chronological, anthropological, axiological approaches upon which our research is based; 3) specifically scientific, which involves the study of the evolution of the creative potential of an individual in the 20th – early 21st centuries taking into account comparative, historical-genetic and personified approaches, which contribute to the reproduction of an objective picture of scientific and pedagogical knowledge about the past, provide an opportunity to penetrate into the essence of pedagogical phenomena and their various aspects.

The research is based on general philosophical knowledge about the dialectic of the process of cognition, about being, nature, mankind, the world of everyday life; interdependence of pedagogical, socio-economic, cultural phenomena and processes and the necessity to study them in connection with specific historical conditions of social life; about the unity of the historical and logical, about the objective and historical approach to the analysis of the processes of the genesis of the creative potential of the individual in the 20th and early 21st centuries.

The main place is occupied by the ideas of objective positivism, the main purpose of which is to understand the facts of the historical-pedagogical process as a set of theoretical and practical experience.

All of these approaches are used comprehensively, since none of them is universal for the successful implementation of this goal. They are based on such general scientific principles as historicism, unity of the historical and logical, objectivity, comprehensiveness and integrity of

the study of historical-pedagogical processes and phenomena.

The principles used became the basis for defining a complex of complementary methods of researching the problem: general scientific: methods of theoretical analysis and synthesis – to organize the set of terms and concepts of musical culture, to form conclusions and generalizations; induction, deduction, generalization, retrospection, comparison – for the purpose of studying and analyzing normative-legal documents, archival and little-known sources.

According to the historical and pedagogical methodology, such methods as narrative, the method of scientific classification, historical and structural (system-structural) method, historical and comparative (historical-comparative) method were used during the research.

Key words: methodology, levels of methodology, scientific approaches, general scientific principles, methods of research.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Успіх будь-якого історико-педагогічного дослідження багато в чому залежить від забезпеченості його належним науковим інструментарієм, методологічною базою.

Упродовж останніх десятиліть у вітчизняній педагогіці відбулися істотні зміни в методології пізнання педагогічного минулого. Зміна цінностей, парадигм, пріоритетів у вітчизняній гуманітарній науці привела до трансформації світоглядного вектору історико-педагогічних досліджень – на відміну від тенденційного оцінювання політичних пріоритетів цінною визнається необхідність філософського, гносеологічного плюралізму у вивченні історичного досвіду.

Еволюція творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. є складним, багатоаспектним явищем – її вивчення вимагає чіткого визначення методологічних основ. Методологічні основи мають особливе значення у вивченні еволюції творчого потенціалу особистості, виступаючи критерієм у розумінні і оцінці явищ, що відбувалися у цьому процесі, інструментом для вибудовування системи його розвитку і більш точного обґрунтування, розуміння особливостей кожного його етапу.

На наше переконання вивчення означеної проблеми не може бути зведеним до опису та простого відтворення фактів і подій історичного минулого; воно передбачає концептуальне й теоретичне їх осмислення, що вимагає використання фундаментальних принципів та методів, загальнонаукових методів та сукупність методів, що застосовуються для вирішення конкретних спеціальних дослідницьких завдань.

Методологію дослідження еволюції творчого потенціалу особистості у визначених хронологічних межах представляємо у вигляді послідовної сукупності таких основних складників: підходи, принципи та методи дослідження. При цьому зрозуміло, що не можна в ході дослідження використовувати послідовно той чи той підхід, потім визначити принципи і методи, оскільки всі ці методологічні інструменти взаємопов'язуються і взаємопроникають у дослідницькій роботі.

Мета статті – структурно охарактеризувати методологію дослідження проблеми еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи сказане вище, структурно методологію вивчення проблеми еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. будемо на таких рівнях:

1) загально-філософському, який забезпечує вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. у просторі діалектичних законів та закономірностей;

2) загально-науковому – аналіз досліджуваної проблеми забезпечують системний, хронологічний,

антропологічний, аксіологічний підходи, на яких ґрунтується дослідження;

3) конкретно-науковому, який передбачає вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. з урахуванням порівняльного, історико-генетичного підходів, які сприяють відтворенню об'єктивної картини науково-педагогічного знання про минуле, дають можливість проникнення в сутність педагогічних феноменів, різноманітних їх аспектів.

I. Загально-філософський рівень.

Традиційно методологічною основою історико-педагогічних досліджень значною мірою залишається філософія. Філософські положення є базовими для забезпечення реконструкції історико-педагогічного процесу в конкретну історичну епоху, визначають світоглядну спрямованість досліджень і забезпечують послідовність накопичення наукових знань [3, с. 10]. Дослідження ґрунтується на загальних філософських знаннях про діалектичність процесу пізнання, про буття, природу, людину, світ повсякденності; взаємозумовленість педагогічних, соціально-економічних, культурних явищ і процесів та необхідність їхнього вивчення у зв'язку з конкретно-історичними умовами суспільного життя; про єдність історичного і логічного, про об'єктивний та історичний підхід до аналізу процесів генези творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст.

Значне місце займають ідеї об'єктивного позитивізму, основна мета якого полягає в осмисленні фактів історико-педагогічного процесу як сукупності теоретичного і практичного досвіду. Позитивізм передбачає звернення до існуючих педагогічних явищ і подій, пошук нових фактів в історії педагогіки і їх науково-педагогічне опрацювання [4, с. 11]. Ми намагалися дотримуватися таких позитивістських засад, як: охоплення джерел в окреслених хронологічних межах, оперування історико-педагогічними фактами, умовність оціночних суджень.

II. Загально-науковий методологічний рівень.

Важливим для нашого дослідження є системний підхід, один із провідних загальнометодологічних підходів у вивченні історико-педагогічних явищ. У його основі лежить розгляд об'єктів як систем, їх цілісності, виявлення різноманітних типів зв'язку і зведення їх в єдину теоретичну картину [2, с. 9].

За такого підходу до еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст., виявляється її зв'язок із суспільством, з конкретним історичним етапом у розвитку, внутрішній логічний зв'язок між складовими [3, с. 105].

Зазвичай під системою розуміється складний об'єкт, багаторівневе утворення, що складається з елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках один з одним і створюють певну цілісність [4, с. 10]. Тому системний підхід в нашому

дослідженні припускає аналіз системи, що виконує соціально-педагогічну функцію і складається із структурних елементів, які у взаємозв'язках дають змогу додати цілісність процесу соціалізації особистості.

Важливість аналізу еволюції творчого потенціалу особистості як системи полягає в тому, що це дозволило побачити цей процес в єдності складових її частин, які переплітаються із зовнішнім світом.

Системний підхід дав можливість розглянути еволюцію творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. як систему, що охоплювала цілісну множину елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними. Ця система є відкритою, вона постійно розвивається і здатна оперативно реагувати на зміни соціокультурних та освітніх потреб.

Генезу творчого потенціалу особистості розглядаємо в процесі системного аналізу та узагальнення всього нагромадженого наукою знання через аналіз відповідної наукової літератури.

Системність передбачає цілісність, комплексність, всебічність вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст.

Для цілісного, комплексного, всебічного аналізу еволюції творчого потенціалу особистості застосовано хронологічний підхід, який дав змогу в чіткій послідовності простежити зміни досліджуваного явища у визначені історичні періоди.

Важливе значення у процесі теоретико-методологічного обґрунтування проблеми еволюції творчого потенціалу особистості має *аксіологічний підхід*. Аксіологія (від грецьк. axis – «цінний») – теорія цінностей, розділ філософії, що вивчає питання, пов'язані з природою цінностей, їх місце у реальності та структурі ціннісного світу, тобто зв'язок різноманітних цінностей між собою, з соціальними та культурними чинниками та структурою особистості [1, с. 10].

Аксіологічний підхід дав можливість розкрити ціннісний аспект досліджуваного педагогічного явища, що, у свою чергу, дозволяє виявити особливості впливу культури на формування творчого потенціалу особистості.

Ще одним важливим підходом у системі методологічних основ нашого дослідження є *антропологічний підхід*, який розглядає всі явища природи, суспільства залежно від властивостей і потреб людини, передбачає трактування історико-педагогічних феноменів, виходячи з потенціалу людини, її можливостей та полягає в усвідомленні змісту освіти з погляду потреб та інтересів людини [1, с. 10]. Цей підхід вимагає не обмежуватися вивченням впливу соціального середовища чи раціональної мотивації, а виявляти й ірраціональні, інстинктивні, біологічні й інші мотиви поведінки людей, зумовлені людською природою; припускає, що фізичний, духовний розвиток людини є результатом тривалого історичного розвитку як суб'єкта суспільного життя, спільної діяльності [5, с. 9].

Антропологічний підхід до вивчення означеної у роботі проблеми ставить у центр дослідження такі

питання, як розвиток творчого потенціалу особистості; її духовне зростання та ін.

Виходячи з цього, культура як антропологічний процес відповідала природі людини, її особистісним якостям, задовольняла одночасно потреби людини – виховуватися і бути вихованою та потреби суспільства – мати вихованих та соціалізованих його членів.

III методологічний рівень забезпечують конкретно-наукові підходи.

Хронологічні межі нашого дослідження охоплюють період ХХ – початку ХХІ ст. Як свідчить аналіз документальних матеріалів, нормативних документів, для цього періоду характерні процеси, пов'язані із соціально-економічними змінами та реформами, дослідження яких потребувало порівняння з урахуванням історичних, соціальних та педагогічних обставин. На вирішення цього завдання був спрямований *порівняльний підхід*, використання якого дало змогу виявити позитивні й негативні тенденції у розвитку творчого потенціалу особистості [1; 4; 5].

Вивчення шляху еволюції творчого потенціалу особистості в історико-педагогічній ретроспективі, дало підставу застосувати в дослідженні *історико-генетичний підхід*, який дозволив показати причинно-наслідковий рух явищ і подій, спрямований на аналіз їх розвитку, створив підстави для одержання об'єктивного результату [3, с. 176]. Одна з основних вимог підходу полягає в історичному вивченні явищ у контексті того часу.

Усі зазначені підходи використано комплексно, оскільки жоден з них не є універсальним для успішної реалізації поставленої мети. Вони ґрунтуються на загальнонаукових принципах: *історизму, єдності історичного і логічного, об'єктивності, усебічності й цілісності вивчення історико-педагогічних процесів і явищ.*

Враховуючи спрямованість нашого дослідження на аналіз минулого, першочерговим стає дотримання *принципу історизму* вивчення еволюції творчого потенціалу особистості ХХ – початку ХХІ ст., оскільки не можна вирвати досліджуване явище з конкретно-історичних умов [1; 5].

Принцип історизму – філософський діалектичний принцип, що є методологічним вираженням саморозвитку дійсності у вигляді цілісної єдності в часі таких станів людського суспільства, як минуле, сучасне і майбутнє [2]. Принцип історизму передбачає дотримання ряду вимог, з-поміж яких ґрунтовне вивчення історії понять, що виражають суть предмета дослідження, його розвиток, сучасний стан. Цей принцип дав змогу здійснити реконструкцію минулого, розглянути генезис, а також основні етапи його історичного розвитку, спрогнозувати подальші тенденції предмета дослідження. Керуючись принципом історизму, здійснюємо вивчення сучасного стану досліджуваного об'єкта, обґрунтування його етапів, перспектив розвитку та аналіз у процесі розвитку і змін у конкретних умовах певного етапу [3].

Одна з головних вимог принципу – історичний підхід до вивчення фактів і подій минулого, вивчення явищ у контексті свого часу, оскільки «...не можна вирвати явище з конкретно-

історичних умов, модернізувати історію відповідно до сучасних поглядів і уявлень» [3, с. 45].

Принцип історизму забезпечив вивчення еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. у конкретній історичній зумовленості, дозволив виявити значення кожного її елементу. Завдяки цьому принципу розкривається тісний зв'язок між минулим, сьогоденням і майбутнім, їх взаємозалежність і взаємообумовленість.

Зазвичай, в історико-педагогічному дослідженні історизм має значення не сам по собі, а в контексті вивчення діалектики змін певного педагогічного феномена, концептуалізованого у відповідній логічній структурі. Тому коректна історико-педагогічна інтерпретація еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. передбачає дотримання принципу *єдності історичного та логічного*.

Принцип об'єктивності сприяв забезпеченню істинності знання, дотриманню об'єктивності в судженнях, визначеннях, висновках, аналізі літератури, документів, фактів тощо.

Принцип усібичності й цілісності забезпечив врахування в процесі наукових досліджень вже існуючих наукових висновків та теорій, що підтверджуються чи спростовуються; передбачив вивчення різнобічних джерел, що відображають еволюцію творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. та дозволив з'ясувати рівень дослідженості окремих аспектів та напрямів проблеми.

Використані принципи стали основою для визначення комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження проблеми:

– *загальнонаукові: методи теоретичного аналізу і синтезу* – для упорядкування сукупності термінів і понять музичної культури, для формування висновків та узагальнень; *індукція, дедукція, узагальнення, ретроспекція, порівняння* – з метою вивчення і аналізу нормативно-правових документів, архівних та маловідомих джерел;

Згідно з *історико-педагогічною* методологією під час дослідження використані:

– *нарративний* метод (нарратив або оповідь – це форма існування суб'єктивного в об'єктивному процесі й спроба його об'єктивно описати, зберігаючи цілісність різноманіття, специфічності і науковості). Це метод організації викладу матеріалу, суть якого полягає у ставленні автора до тих подій, реалій, які він досліджує, їх інтерпретації, адже науково-історичне дослідження – це класифікований добір складових дійсності, їх логічна побудова, не проста репродукція історичного процесу, а конструювання нового на основі набутого раніше знання [3].

Історико-педагогічне дослідження еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. за своєю сутністю є нарративним, оскільки ми поєднуємо в ньому розрізнені факти, події, явища як зв'язний сюжет, що є максимально об'єктивними, але водночас відображаємо наше суб'єктивне бачення. Тобто, нарративний метод дає можливість представити окремі історико-педагогічні факти, як підґрунтя для створення загальної історико-педагогічної картини еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст.;

– *метод наукової класифікації* ґрунтується на положеннях діалектичної логіки і певних правилах формальної логіки. Обов'язковою умовою наукової класифікації є єдність критерію поділу, що полегшує збір нового матеріалу, систематизує факти і явища, сприяє відкриттю раніше невідомих закономірностей та ін. [3, с. 421]. У нашому дослідженні метод наукової класифікації використано при аналізі джерельної бази дослідження;

– *історико-структурний (структурно-системний)* метод забезпечив систематизацію наукових праць з різних аспектів проблеми;

– *історико-порівняльний (історико-компаративний)* метод використано для виявлення характерних тенденцій еволюції творчого потенціалу особистості у ХХ – початку ХХІ ст. та формулювання наукових висновків;

Висновок та перспективи подальших розвідок напрямку. Обрані підходи, принципи та методи дослідження, що стали методологічною базою дослідження, сприяли пошуку оптимальних шляхів вирішення конкретних дослідницьких завдань та досягнення мети дослідження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко О. Методологічні засади дослідження історії розвитку педагогічної науки. *Рідна школа*. 2013. № 1–2. С. 8–14.
2. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми. *Шлях освіти*. 2005. № 2. С. 7–11.
3. Гончаренко С. Методологія. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Гончаренко С. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. К., 1995. 42 с.
5. Сухомлинська О. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття. *Шлях освіти*. 2007. № 4. С. 6–12.

REFERENCES

1. Adamenko, O. (2013) Metodolohichni zasady doslidzhennia istorii rozvytku pedahohichnoi nauky. Ridna shkola [Methodological principles of the study of the history of pedagogical science development. Native school]. Kyiv. № 1–2. S. 8–14. [in Ukrainian]
2. Vakhovskyi, L. (2005). Metodolohiia doslidzhennia istoriko-pedahohichnoho protsesu: postanovka problemy. Shliakh osvity [Methodology of historical-pedagogical process research: problem statement. The way of education]. Kyiv. № 2. S. 7–11. [in Ukrainian]
3. Honcharenko, S. (2008). Metodolohiia [Methodology]. Kyiv. 1040 s. [in Ukrainian]
4. Honcharenko, S. (1995). Pedahohichni doslidzhennia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam [Pedagogical research: methodological advice to young scientists]. Kyiv. 42 s. [in Ukrainian]
5. Sukhomlynska, O. (2007). Metodolohiia doslidzhennia istoriko-pedahohichnykh realii druhoi polovyny XX stolittia [Methodology of the study of historical and pedagogical realities of the second half of the 20th century. The way of education]. Shliakh osvity. Kyiv. S. 6–12. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів в освіті України.

ШАБАЛА Ігор Валерійович – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського

державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OKOLNYCHA Tetiana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

SHABALA Ihor Valeriyovich – postgraduate student of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024 р.

УДК: 378.147+35.08+331.5+ 81'24+81'27

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-255-260

ШЕПЕЛЬ Марина Євгенівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національного університету «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6534-9797>
email: shepel.m.ie@op.edu.ua

НОВАЧЕНКО Інна Георгіївна –

викладач циклової комісії іноземної мови відокремленого структурного підрозділу «Одеський автомобільно-дорожній фаховий коледж» Національного університету «Одеська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4112-5145>
email: inna096311@ukr.net

РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Статтю присвячено розвитку навичок критичного мислення у здобувачів економіко-управлінських спеціальностей на заняттях з іноземної мови. Актуальність даної теми обумовлена тим, що з початком війни з 2014 року наше суспільство потребує не тільки висококваліфікованих військових, але й фахівців економіко-управлінського профілю (публічних управлінців, менеджерів, економістів, фінансистів, бухгалтерів), які вміють мислити нестандартно та критично, приймати важливі рішення та представляти нашу країну на міжнародній арені, тобто тих фахівців які володіють не тільки *hard skills* (професійними), але й *soft skills* (м'якими або міждисциплінарними навичками). Зазначено, що питання недостатньо ефективного розвитку критичного та нестандартного мислення фахівців економіко-управлінського профілю залишається відкритим, адже ці навички потрібні для виконання найпростіших завдань: написання відповідей у заявах на роботу, проходження особистісних тестів чи співбесіди, а також для управління департаментами, написання аналітичних звітів, підписаннями контрактів з вітчизняними та зарубіжними колегами. Зазначено, що не дивлячись на роботи науковців присвячених розвитку критичного мислення взагалі та під час занять з іноземної мови зокрема, досить недостатньо уваги приділено розвитку критичного мислення здобувачів економіко-соціального профілю на заняттях з іноземної мови. Адже саме ці фахівці прийматимуть участь у післявоєнній відбудові нашої країни, залучаючи міжнародних партнерів. Метою статті виступило визначити роль занять з іноземної мови у розвитку критичного мислення та запропонувати шлях розвитку цих м'яких навичок у процесі занять. Авторами розглянуто погляди науковців стосовно критичного мислення, розвитку критичного мислення на заняттях з іноземної мови. Надано порівняльну характеристику звичайного мислення та критичного мислення. Маючи більш ніж 10 років викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, автори діляться прикладами розвитку навичок критичного мислення через роботу з текстами, мозковий штурм, метод мікрофону, ділову ігру, кейс-метод, метод проектів. Зазначено, що пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення внесли свої корективи у навчальний процес. Заняття відбуваються у змішаному форматі. Для онлайн навчання використовуються платформи Zoom та Google meet. Також використовуються месенджери та різні онлайн платформи. Зроблено висновок, що заняття з іноземної мови (англійської) відіграють важливу роль у розвитку навичок критичного мислення майбутніх фахівців економіко-управлінських спеціальностей.

Ключові слова: майбутні фахівці, студенти, економіко-управлінські спеціальності, критичне мислення, іноземна мова, практичні заняття

SHEPEL Maryna Yevgenivna –

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Public Management and Administration Odesa Automobile and Road Professional College Odesa Polytechnic National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6534-9797>
email: shepel.m.ie@op.edu.ua

NOVACHENKO Inna Georgievna –

Lecturer, Cycle Commission of the Foreign Language, Separate Structure Subdivision Odesa Automobile and Road Professional College Odesa Polytechnic National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4112-5145>
email: inna096311@ukr.net